

eene bezitting van den mensch, die geheel onafhankelijk alleen in zijne eigene macht stond. Integendeel: het vermogen, hoezeer ook tot het wezen van den mensch behoorende, was bezitting, geen eigendom, en de werking van het vermogen 1) stond niet in zijne macht, maar werd hem voortdurend gegund, verleend door zijnen Schepper. Die afhankelijkheid echter van zijnen God leefde voortdurend in het bewustzijn van den mensch als iets, dat van zelf sprak, waaraan hij niets wenschte te veranderen; hij stond voortdurend in harmonische gemeenschap met zijnen God en ontving uit diens heilig wezen onophoudelijk leven en licht.

Zoodra echter door invloed van buiten eerst twijfel, dan ongehoorzaamheid, dus afval van God, gewekt wordt, volgt de scheiding van God in het bewustzijn des menschen, de geestelijke dood.

Voortaan leeft ook de menschelijke logos niet meer in rechtstreeksche gemeenschap met den Schepper door zijnen Logos; de band is verbroken en de dood van den menschelijken logos moet het gevolg zijn. Daarmede gaat echter de dood van het menschelijk geslacht gepaard, want zonder logos geen mensch. Dat uiterste treedt evenwel door de barmhartigheid des Scheppers voor zijn schepsel niet terstond in.

Gods genade draagt nog zijn maaksel: ofschoon het verbannen is uit zijne gemeenschap, schenkt Hij door zijnen Logos nog zoo veel licht aan den menschelijken logos, dat er een besef is van Gods bestaan, en Zijne eeuwige kracht en goddelijkheid uit de schepselen kan worden verstaan en doorzien 2), dat de mensch

1) De onderscheiding is wetenschappelijk, het niet onderscheiden is louter empirie, geen wetenschap. Dat de vermogens niet onafhankelijk van elkander en in tegenstelling met elkander werken is betrekkelijk waar; het zijn vermogens van een en hetzelfde ondeelbare ik. Dat het begrip vermogen misbruikt kan worden (Molière's *Le Malade imaginaire*) zal niemand ontkennen, ook niet, dat het dikwijls misbruikt is. Maar van welke begrippen geldt dat niet? Tegen Höffding, pag. 108.

2) Joh. 1 : 5; Rom. 1 : 21. Tegen de bedenkingen der nieuwere uitleggers (vooral Weiss in de nieuwste uitgave van Meyers Commentaar) vat ik ook Joh. 1 : 9: $\bar{\eta}\nu\ \tau\acute{o}$